

Praha 14.12.2004

83

Zlomeniny

Zlomeniny jsou poměrně vážným důsledkem úrazu. Vedou většinou k dočasnému omezení hybnosti, bývají spojeny s pracovní neschopností a mají často ekonomický dopad na jedince i společnost. Zdrojem informací o zlomeninách, které byly využity v této práci, jsou následující podklady:

- roční výkazy o činnosti zdravotnických zařízení pro obor chirurgie, které zpracovává ÚZIS ČR v rámci Národního zdravotnického informačního systému (NZIS),
- hlášení hospitalizací, která rovněž zpracovává ÚZIS ČR v rámci NZIS a kde jsou uvedeny počty hospitalizovaných podle diagnóz, tedy i počty hospitalizovaných se zlomeninou,
- publikace Zemřelí (ÚZIS ČR).

Ve statistických **výkazech chirurgických ambulancí** jsou zachyceny zlomeniny ošetřené na ambulantních odděleních chirurgických oborů: chirurgie, traumatologie, ortopedie, event. dětské chirurgie. Výkazy chirurgických ambulancí evidují nejvíce úrazů i úrazů se zlomeninou, protože tato pracoviště jsou nejčastějším místem prvního ošetření následků úrazu.

V roce 2003 poskytla ambulantní chirurgická oddělení 1 807 tis. prvních ošetření spojených s úrazem, z toho bylo 468 tis. zlomenin; fraktury tvořily téměř 26 % všech ošetřených traumatických příhod. Přehled o vývoji absolutního počtu hlášených zlomenin v letech 2000 - 2003 a počtu zlomenin na 100 tis. obyvatel, a to i u dětí poskytují níže uvedené tabulky:

Úrazy a zlomeniny	2003	2002	2001	2000	Index 2003/2000
Úrazy celkem	1 806 886	1 776 050	1 681 741	1 720 187	105,0
z toho zlomeniny	468 441	444 811	418 351	421 261	111,2
Úrazy na 100 tis. obyvatel	17 712	17 411	16 347	16 746	105,8
z toho zlomeniny na 100 tis. obyv.	4 592	4 361	4 067	4 101	112,0

Úrazy a zlomeniny dětí	2003	2002	2001	2000	Index 2003/2000
Úrazy celkem	454 098	454 831	445 377	455 857	99,6
z toho zlomeniny	116 517	120 648	117 911	120 329	96,8
Úrazy na 100 tis. dětí	28 900	28 339	26 939	27 047	106,9
z toho zlomeniny na 100 tis. dětí	7 416	7 517	7 132	7 140	103,9

V roce 2003 došlo v dospělé populaci ke zvýšení počtu úrazů o 5 %, počtu zlomenin dokonce o 11 % proti stavu v roce 2000. V relativních číslech, která zohledňují počet obyvatel v jednotlivých letech, je tento nárůst u obou ukazatelů dokonce ještě o téměř jedno procento vyšší. U dětí úrazovost vzrostla za stejné období o 7 %, počet zlomenin na 100 tis. dětí potom o 4 %. Tento nárůst úrazovosti i počtu zlomenin má více příčin. Jednou z hlavních je přírůstek populace vyšších věkových ročníků a s tím související větší rozšíření osteoporózy tzn. řídnutí kostní tkáně, jehož důsledkem je snadná lámavost zejména končetin. Dalším faktorem bude i podcenění možnosti vzniku úrazu v každodenním shonu a spěchu. Roste naše neopatrnost a zároveň s tím i nedbalost k možnostem zranění, která si mohou přivodit děti.

Tento trend potvrzují i **údaje z Registru hospitalizovaných** (tab. č. 1 a č. 2 v příloze). V roce 2003 bylo hospitalizováno s jednou event. více zlomeninami 80 627 osob (41 532 mužů a 39 095 žen). Proti roku 2000 vzrostl počet hospitalizovaných se zlomeninou o 10,4 %. Mírně se zvýšil věk postižených a zkrátila se o 1,5 dne průměrná ošetrovací doba. Nejčastějším důvodem hospitalizace pro zlomeniny byly zlomeniny jiných částí končetin a zlomenina kosti stehenní, kam je zahrnována zejména zlomenina proximálního femuru (horní části kosti stehenní) a kde nejvyšší počet zlomenin připadá na collum femoris - krček.

Zajímavý je pohled na zlomeniny z hlediska průměrného věku postižených, protože věk částečně vypovídá o okolnostech vedoucím ke vzniku fraktur. Nejnižší průměrný věk postižených je u zlomenin kostí lebky a obličeje (32,3 roku), tato velmi závažná zranění jsou zřejmě nejčastěji důsledkem dopravních nehod, méně již sportovních a ostatních aktivit, podobně je tomu i u zlomenin jiných částí končetin (41,4 roku) a zlomenin postihujících více částí těla (42,1 roku). Zlomeniny hrudníku a pánve (průměrný věk 52,5 roku) jsou pravděpodobně převážně důsledkem snižující se ostražitosti vůči možnosti úrazu. Výrazně věkem podmíněnou traumatickou příhodou je zlomenina proximálního femuru (průměrný věk byl 71,3 roku), kdy u starších lidí je častější horší pohybová obratnost a s tím související větší nebezpečí pádu. Pád v kombinaci s osteoporózou má potom v řadě případů za následek tento vážný úraz s druhou nejdelší průměrnou dobou hospitalizace (15,1 dne) a nejvyšší letalitou (45,5 úmrtí na tisíc hospitalizovaných).

Z hlediska náročnosti na nemocniční péči ve smyslu délky jejího trvání jsou na prvním místě zlomeniny postihující více částí těla (17,1 dne), dále zlomenina kosti stehenní (15,1 dne) a zlomeniny krku, hrudníku a pánve (11,1 dne). Překvapivě zlomeniny kostí lebky a obličeje mají podobně dlouhou průměrnou ošetrovací dobu jako zlomeniny končetin, tj. 3,9 dne resp. 3,0 dne.

Muži a ženy a zlomeniny. Se zlomeninou jsou většinou hospitalizováni muži, nejvýraznější převahu mají muži při zlomeninách kostí lebky a obličeje, na jednu hospitalizovanou ženu připadají více než tři hospitalizovaní muži. Podobně při zlomeninách více částí těla na jednu hospitalizovanou ženu byly hlášeny dva hospitalizovaní muži. I u ostatních typů zlomenin je patrná větší hospitalizovanost mužů než žen. Naprosto opačná situace je u zlomenin kosti stehenní (viz Aktuální informace č. 35 Hospitalizovaní a zemřelí na zlomeniny proximálního femuru) - na jednoho muže

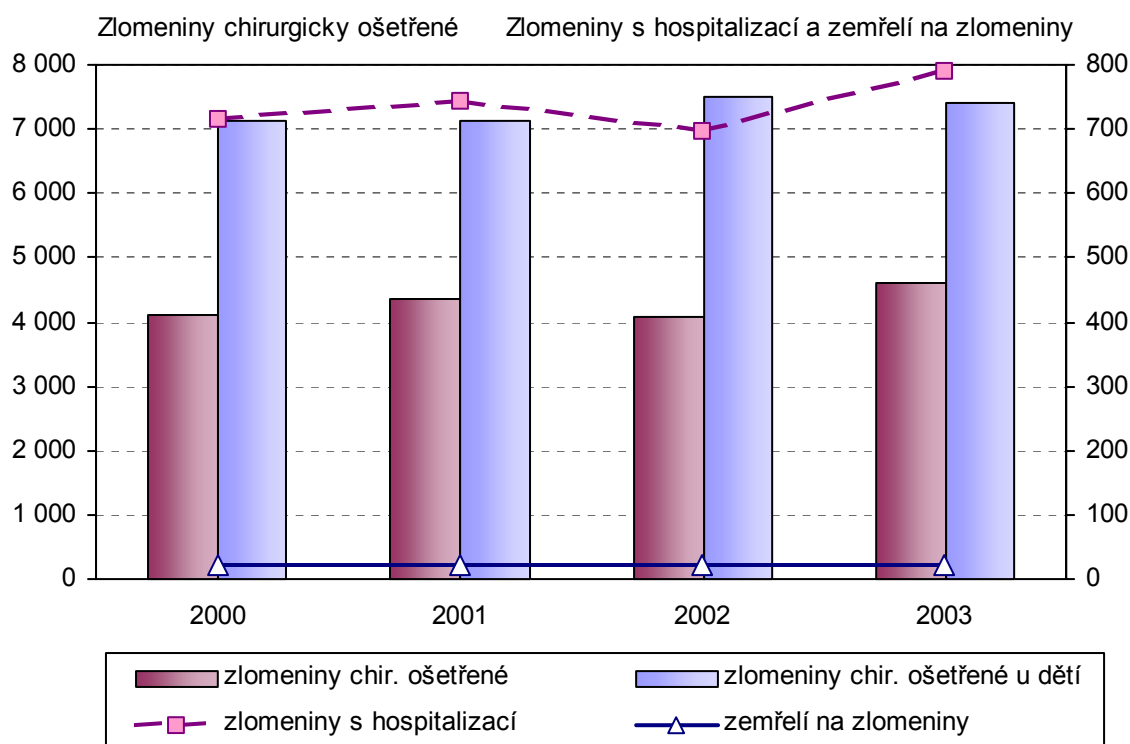
pobývajících v nemocnici z tohoto důvodu připadají dvě ženy. Je to dáno pravděpodobně tím, že ženy se dožívají vyššího věku, mají početní převahu ve vyšších věkových kategoriích a hlavně trpí ve větším měřítku a rozsahu osteoporózou.

Nejnižší hospitalizační letalitu (počet zemřelých na 1 tisíc hospitalizovaných) mají zlomeniny jiných částí končetiny (3,0), zlomeniny kostí lebky a obličeje (3,9), naopak nejvyšší již zmiňovaná zlomenina kosti stehenní a zlomeniny více částí těla.

V roce 2003 zemřelo na zlomeniny 2 338 lidí, bylo to nejvíce za sledované čtyřleté období. Proti roku 2000 došlo ke 2% zvýšení absolutního počtu úmrtí. Nejvyšší - desetiprocentní dynamiku růstu počtu úmrtí zaznamenaly zlomeniny kosti stehenní a zlomeniny krku, hrudníku a pánve, zřejmě v souvislosti se stárnutím populace. V relativních počtech zohledňujících počet obyvatel v daném roce nebyly výkyvy v úmrtnosti nijak výrazné.

Četnost zlomenin v populaci má velmi mírnou tendenci růstu, hlavně poslední rok ze srovnávané řady let byl nepříznivý. Nárůst je však tak malý, že se dá vysvětlit převážně v souvislosti s přírůstkem populace „dříve narozených“. Ale právě ve vyšším věku mají zlomeniny nejzávažnější důsledky; jejich prevencí je do značné míry prevence a léčba osteoporózy. Zraněním mladých lidí jsou zlomeniny lebky a kostí obličeje, kde průměrný věk se malinko zvýšil na 32,3 roku věku v posledním sledovaném roce časové řady. Incidence těchto fraktur se mírně zvýšila, ale zároveň byl stabilizován počet úmrtí. Vývoj úrazů se zlomeninou signalizuje, že by se nemělo ani na chvíli podceňovat v každodenním shonu nebezpečí úrazů a ani v nejmenším by se neměla zanedbávat preventivní opatření. Proti úrazům nelze očkovat, nelze jednorázově zasáhnout a vyvolat dlouhodobý ochranný účinek, s úrazy je třeba bojovat každodenně a při každé činnosti. K „protiúrazové hygieně“ je třeba stále vychovávat, a to nejenom děti a mládež.

Vývoj počtu zlomenin na 100 tis. obyvatel

Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

Příloha

Tab. č. 1

Hospitalizovaní se zlomeninou v roce 2003	Počet hospitalizovaných				Průměrný věk	Ošetrovací doba	Počet zemřelých
	muži	ženy	celkem	muži a ženy na 100 tis.			
kostí lebky a obličeje	4 437	1 402	5 839	57,2	32,3	5,7	23
krku, hrudníku a pánve	7 669	5 411	13 080	128,2	52,5	11,1	152
kosti stehenní	8 169	16 225	24 394	239,1	71,3	15,1	1 110
jiných částí končetin	21 081	15 963	37 044	363,1	41,4	7,6	110
postihující více částí	176	94	270	2,6	42,1	17,1	12

Tab. č. 2

Vývoj hospitalizovanosti z důvodu zlomeniny	2003	2002	2001	2000	Index 2003/2000
kostí lebky a obličeje	57,20	57,20	53,10	54,90	104,2
krku, hrudníku a pánve	128,20	119,40	110,40	117,20	109,4
kosti stehenní	239,10	223,30	206,10	202,40	118,1
jiných částí končetin	363,10	340,20	324,00	337,90	107,5
postihující více částí	2,60	3,00	3,40	3,20	81,3
Celkem	790,2	743,1	697,0	715,6	110,4

Tab. č. 3

Zemřelí na zlomeniny v letech 2000 - 2003	2003	2002	2001	2000	Index 2003/2000
kostí lebky a obličeje	467	462	444	523	89,3
krku, hrudníku a pánve	339	279	276	308	110,1
kosti stehenní	1 431	1 286	1 343	1 297	110,3
jiných částí končetin	57	55	42	67	85,1
postihující více částí	44	38	69	97	45,4
Celkem	2 338	2 120	2 174	2 292	102,0
Celkem na 100 tis. obyv.	22	21	21	23	95,7